

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v rozšířeném senátě složeném z předsedy JUDr. Josefa Baxy a soudců JUDr. Brigity Chrástilové, JUDr. Michala Mazance, JUDr. Václava Novotného, JUDr. Miluše Doškové, JUDr. Marie Součkové a JUDr. Marie Turkové v právní věci žalobce **M. L.**, zastoupeného advokátem Mgr. Vladislavem Ježkem se sídlem Kamenice 155, Náchod, proti žalovanému **Českému telekomunikačnímu úřadu**, se sídlem Sokolovská 219, Praha 9, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. 10. 2004, č. j. 5 Ca 154/2004-27,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žalovanému **s e n e p ř i z n á v á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Kasační stížností podanou v zákonné lhůtě se žalobce jako stěžovatel domáhá zrušení shora označeného usnesení Městského soudu v Praze, kterým bylo zastaveno řízení o jeho žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 16. 6. 2004 č. j. 32464/2003-603/V. Tímto rozhodnutím žalovaný zamítl odvolání a potvrdil rozhodnutí správního orgánu I. stupně ve věci uložení pokuty podle § 97 odst. 1 písm. i) zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů. Městský soud zastavil řízení o žalobě podle § 47 písm. c) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Rozhodnutí odůvodnil tím, že stěžovateli vznikla podáním žaloby poplatková povinnost (§ 4 odst. 1 písm. a) zákona č. 549/1991 Sb.), která nebyla splněna ani dodatečně ve lhůtě výzvou soudu stanovené.

Stěžovatel v kasační stížnosti namítá nezákonnost usnesení o zastavení řízení podle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. Uvádí, že výzva k zaplacení soudního poplatku byla Městským soudem doručena pouze jeho zástupci a nikoli i jemu samotnému; tato skutečnost má vliv na nezákonnost napadeného usnesení. Městský soud nepostupoval podle zákona, neboť ke splnění povinnosti stěžovatele řádně nevyzval. V tomto případě je stěžovatel osobou, která „má něco osobně vykonat“ a z tohoto důvodu měl soud ve smyslu § 42 odst. 2 s. ř. s. doručit výzvu k zaplacení soudního poplatku i stěžovateli osobně, což neučinil. Tento postup je neústavní a nezákonný, jak rozhodl i Ústavní soud. Stěžovatel také následně soudní poplatek zaplatil. Stěžovatel navrhuje zrušení napadeného usnesení Městského soudu v Praze a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení.

Vzhledem k tomu, že třetí senát dospěl k odlišnému právnímu názoru, než jaký byl dříve zaujat k otázce charakteru úkonu spočívajícím v zaplacení soudního poplatku prvním senátem v rozsudku ze dne 27. 1. 2005 č. j. 1 As 25/2004-54, usnesením ze dne 11. 5. 2005 věc postoupil podle § 17 odst. 1 s. ř. s. rozšířenému senátu.

Rozšířený senát posoudil kasační stížnost v mezích kasačních námitek (§ 109 odst. 2 a 3 s. ř. s.), jejichž řešení je také předmětem sporu mezi jmenovanými senáty.

Rozhodující otázkou je, zda úkon spočívající v zaplacení soudního poplatku je úkonem, který má účastník řízení vykonat osobně, či je přípustné, aby poplatek zaplatil účastníkův zástupce. Od toho se pak odvíjí povinnost soudu při doručování výzvy k zaplacení soudního poplatku podle § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Jde tedy o to, zda je nutno tuto výzvu, za situace, kdy je účastník zastoupen, doručit vedle zástupce také účastníkovi (§ 42 odst. 2 s. ř. s.). V projednávané věci Městský soud v Praze doručil výzvu pouze zástupci účastníka.

První senát zaujal právní názor, že „zaplacení soudního poplatku je úkonem, který má osobně vykonat stěžovatel, neboť povinnost zaplatit soudní poplatek z kasační stížnosti zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, stanoví tomu, kdo kasační stížnost podává. Je-li stěžovatel zastoupen zástupcem, je povinností soudu doručit výzvu k zaplacení soudního poplatku nejen jeho zástupci, ale též stěžovateli samému (§ 42 odst. 2 s. ř. s.)“. Přitom vycházel z rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2002 sp. zn. II. ÚS 118/2002, ve kterém Ústavní soud uvedl, že „pokud žalobce ani věc sama nejsou od soudního poplatku osvobozeni, je zřejmé, že zaplacení soudního poplatku je úkonem, který má povinnost vykonat žalobce osobně. Jak vyplývá z § 49 odst. 1 věty druhé o. s. ř., má-li účastník řízení něco vykonat, doručuje se písemnost nejen jeho zástupci, ale i účastníkovi, což lze vyložit pouze tak, že výše uvedená povinnost se vztahuje i na výzvu k zaplacení soudního poplatku. Výzvu bylo tedy nutno doručit nejen právnímu zástupci stěžovatele, ale i účastníkovi samému.“ Obdobný právní názor Ústavní soud vyslovil i v dalších nálezech (např. sp. zn. II. ÚS 377/2000, sp. zn. I. ÚS 234/99, sp. zn. IV. ÚS 238/99, sp. zn. I. ÚS 558/99, sp. zn. II. ÚS 177/2000, sp. zn. II. ÚS 217/2000, sp. zn. II. ÚS 217/2000, sp. zn. II. ÚS 318/2000, sp. zn. IV. ÚS 48/01, sp. zn. IV. ÚS 292/01, sp. zn. IV. ÚS 647/02 a sp. zn. III. ÚS 715/02). Nosným důvodem těchto rozhodnutí však nebyl názor Ústavního soudu, že zaplacení soudního poplatku je natolik nezastupitelným úkonem, že by tento úkon mohl vykonat ve smyslu § 49 odst. 1 o. s. ř. jen účastník osobně, ale že proti rozhodnutí o zastavení řízení, které je důsledkem nezaplacení soudního poplatku, nebylo možné v rámci tehdejší úpravy správního soudnictví podat žádný opravný prostředek a že rozdílnost právní úpravy civilního a správního soudnictví tak měla dopad do základních práv účastníků řízení.

Rozšířený senát při úvaze o sporné právní otázce, právě s ohledem na argumentaci Ústavního soudu, musel přihlížet zejména ke změně rozhodné právní úpravy. Ode dne 1. 1. 2003 (tedy ode dne nabytí účinnosti s. ř. s.) došlo ke změně zákona č. 549/1991 Sb., mimo jiné i v ustanovení § 9 odst. 7 tohoto zákona. Podle tohoto ustanovení soud, který vydal usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku, toto usnesení zruší, je-li poplatek zaplacen ve věcech správního soudnictví dříve, než usnesení nabylo právní moci, a v ostatních věcech nejpozději do konce lhůty k odvolání proti tomuto usnesení. I ve správním soudnictví je tedy možné zaplatit soudní poplatek dodatečně. Ostatně i Nejvyšší správní soud tak již vyslovil v rozsudku ze dne 30. 9. 2003 č. j. 5 Afs 4/2003-29, uveřejněném pod č. 69/2004 Sb. NSS. Stejně tak Ústavní soud se k této situaci vyslovil shodně, a to v usnesení ze dne 28. 1. 2004 sp.zn. II. ÚS 671/02, v němž situaci, kdy soud ve správním soudnictví zaslal výzvu k zaplacení soudního poplatku pouze zástupci žalobce, hodnotil jako správné posouzení zastupitelného jednání při úhradě soudního poplatku.

Rozšířený senát je názoru, že placení soudního poplatku není úkonem, který by musel vykonat účastník osobně, nýbrž že se jedná o úkon, který může vykonat jeho zástupce. Z žádného ustanovení zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, neplyne povinnost poplatníka osobně zaplatit soudní poplatek. Jde proto o zastupitelné jednání a nedostatek osobního prvku jednajícího nezpůsobuje neplatnost či neúčinnost tohoto jednání. Účinky doručení usnesení o povinnosti zaplatit soudní poplatek nastávají proto u zastoupeného účastníka řízení doručením tohoto usnesení jeho zástupci. V tom se rozšířený senát shoduje s již dříve zaujatým názorem Nejvyššího soudu (rozhodnutí ze dne 8. 6. 2000 sp. zn. 21 Cdo 1949/99-uveřejněno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 1/2001), podle něhož těmito úkony lze rozumět jen takové, kdy konkrétní jednání nemůže učinit nikdo jiný než účastník samotný, tedy jde o tzv. jednání nezastupitelné, charakteristické svým osobním prvkem, který se upíná právě a jen na osobu jednajícího, a to tak, že jiná osoba, odlišná od konkrétního účastníka řízení, nemůže, právě proto, že je charakterizován osobou jednajícího, takový úkon vykonat. Pod takovým jednáním si lze v praxi představit např. výslech účastníka, strpění ohledání, vydání určité věci apod.

I když povinnost zaplatit soudní poplatek stíhá účastníka, neznamená to zároveň, že jej také musí osobně zaplatit. Tato povinnost totiž plyne z jeho procesního postavení účastníka řízení, který podává návrh. Tato povinnost totiž plyne z jeho procesního postavení účastníka řízení, který podává návrh. Je třeba přitom vzít v úvahu samotný smysl existence poplatkových předpisů, který vedle jistého, i když celkově spíše symbolického podílu na úhradě nákladů spojených s výkonem soudní moci plní i regulační funkci v přístupu k soudu tak, že stanovená poplatková povinnost a její výše pro věci určitého druhu vede potencionální účastníky soudního řízení k odpovědnému posuzování významu vzniklého sporu a způsobu jeho řešení pomocí soudu.

Podle výše citovaného názoru Nejvyššího soudu nehraje roli, kdo skutečně (fakticky) jménem poplatníka poplatek zaplatí. Jde tak typicky o zastupitelné jednání, kde nedostatek osobní aktivity jednajícího (poplatníka) nezpůsobuje neplatnost nebo neúčinnost takového úkonu, neboť podstatou úkonu je, aby soudní poplatek za povinnou procesní stranu byl zaplacen. K tomu lze jen dodat, že při posouzení zaplacení soudního poplatku jako úkonu, který má za povinnost vykonat účastník řízení osobně, by úhrada jinou osobou (v praxi ovšem velmi obtížně zjistitelná) znamenala, že poplatník soudní poplatek řádně nezaplatil, jiné osobě

(zástupci) by musel být podle § 10 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb. vrácen a účastník řízení by musel být vyzván k osobní úhradě pod hrozbou zastavení řízení. Takové důsledky jsou jistě absurdní.

Ústavní soud v již zmíněném usnesení ze dne 28. 1. 2004 sp. zn. II. ÚS 671/02 rovněž akceptoval tento názor, když vyslovil, že „Výklad obecných soudů, které nepovažují zaplacení soudního poplatku za natolik nezastupitelný úkon, který musí podle § 49 odst. 1 občanského soudního řádu vykonat pouze účastník osobně, je ústavně konformní. Z pohledu ústavního práva je totiž významná pouze možnost dodatečného splnění poplatkové povinnosti v odvolacím řízení. Rozhodnutí Ústavního soudu, která se v minulosti postavila na opačné stanovisko, se týkala výlučně řízení v tzv. správním soudnictví podle části páté o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2002. Tehdejší jednoinstanční řízení o správní žalobě nedávalo totiž obecným soudům právo vzít dodatečně zaplacení soudního poplatku v úvahu, na rozdíl od soudních řízení upravených v části třetí a čtvrté o. s. ř.“

Názor o zastupitelnosti úkonu spočívajícího v zaplacení soudního poplatku a z toho vyplývající povinnost doručení výzvy pouze zástupci účastníka za stávající právní úpravy nemá za následek omezení přístupu k soudu, neboť existuje možnost zohlednit dodatečné zaplacení soudního poplatku a v řízení pokračovat; jinými slovy řečeno – právem chráněným v ústavní rovině je zde možnost účastníka v případě, kdy ani na výzvu soudu soudní poplatek nezaplatí a soud v důsledku toho rozhodne o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku, tento důsledek zvrátit svojí dodatečnou aktivitou (dodatečným zaplacením soudního poplatku) do právní moci usnesení o zastavení řízení. Soudní poplatek je splatný podáním žaloby (§ 4 odst. 1 písm. a), § 7 odst. 1 zákona o soudních poplatcích). Nesplní-li účastník tuto povinnost, je soudem vyzván k zaplacení poplatku ve lhůtě, kterou mu soud určí; po marném uplynutí této lhůty soud řízení zastaví (§ 9 odst. 1 zákona). Soud je tedy povinen účastníka řízení vyzvat ke splnění povinnosti a účastník má možnost napravit své opomenutí a dodatečně soudní poplatek zaplatit, a to v určité míře i po vydání rozhodnutí o zastavení řízení.

Po vyřešení sporné právní otázky se rozšířený senát zabýval věcí samotnou. Jak bylo výše konstatováno, odvrátit zákonné účinky nezaplacení soudního poplatku je schopen pouze úkon spočívající v jeho zaplacení v době do nabytí právní moci usnesení o zastavení řízení. Tak tomu v posuzované věci nebylo. Ze spisu totiž vyplývá, že rozhodnutí o zastavení řízení nabylo právní moci dnem 19. 10. 2004; k zaplacení soudního poplatku stěžovatelem však došlo až po právní moci tohoto usnesení. Stěžovatel předal zásilku obsahující mj. v kolcích zaplacený soudní poplatek, k poštovní přepravě dne 21. 10. 2004.

Rozšířený senát vážil i skutečnost, že proti usnesení o zastavení řízení se lze bránit kasační stížností (§ 102, 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s.). Kasační stížností lze ovšem namítat jen nezákonnost takového rozhodnutí, tedy, že za dané skutkové a právní situace usnesení nemělo být vydáno. Lze jí tak namítat např., že soud stanovil účastníkovi příliš krátkou lhůtu k dodatečnému zaplacení soudního poplatku, že výzva neobsahovala řádné poučení o následcích nezaplacení soudního poplatku, že výzva k dodatečnému zaplacení soudního poplatku nebyla účastníkovi řízení nebo jeho zástupci řádně doručena, že účastník soudní poplatek ve skutečnosti zaplatil, že účastník poplatkové povinnosti nepodléhá nebo poplatková povinnost neodpovídá zákonu, že řízení bylo zastaveno dříve než bylo rozhodnuto o žádosti účastníka o osvobození od soudního poplatku. V projednávané věci stěžovatel také kasační stížnost podal, ovšem jeho námitky nebyly shledány důvodnými.

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu tak uzavřel, že z hlediska ochrany účastnických práv jsou přípustnost podání kasační stížnosti i reálná možnost napravit opomenutí při placení soudního poplatku dodatečně (i když logicky nikoliv neomezeně) dostatečnými prostředky soudní ochrany těchto práv a nadále není nutné, aby i za účinnosti nové úpravy správního soudnictví bylo nutno doručovat výzvu k zaplacení soudního poplatku jak zástupci účastníka (v případě, že ho účastník má), tak i účastníku samotnému. Ze všech shora uvedených důvodů proto kasační stížnost podle § 110 odst.1 druhé věty s. ř. s. zamítl.

O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto podle § 60 odst. 1 s. ř. s. Stěžovatel ve věci úspěšný nebyl a žalovanému náklady řízení nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 22. července 2005

JUDr. Josef Baxa
předseda rozšířeného senátu